

Krimi a templomban: a pócsi kegykép kifosztása

A csodás könnyezésről híressé vált eredeti pócsi Istenszülő-ikon 1697 júliusában került Bécsbe I. Lipót császár rendeletére, ahol a nép kérésére előbb a város összes templomában bemutatták, majd ünnepélyes körmenetben a Stephansdomba vitték, és december 1-jén a főoltáron helyezték el. A kegykép kiemelkedő szerepet töltött be a Habsburgok Mária-tiszteletében, és az 1697. szeptember 11-ei zentai győzelemnek köszönhetően a 18. század végén az egész birodalom palládiuma lett. A bécsiek által „Ungarische Madonna” és „Unsere Liebe Frau von Wien” megnevezéssel illetett kegykép 1948 óta az Énekesek kapuja mellett lévő, 16. századi márványbaldachin alatt látható, és napjainkban is a székesegyház legrészletesebb Mária-ikonja.

A kegyképet nemcsak a számára fenntartott zenekarral kísért sokszínű ájtatosságból és saját énekkönyvből álló liturgikus tisztelet emelte ki a Stephansdom Mária-ábrázolásai közül, hanem a tiszteletére felajánlott adományok sokasága is. Az ikont már Pócson az első könnyezéstől kezdve ajándékokkal díszítették, és ez a gyakorlat Bécsben is folytatódott. Az első felajánlásokat I. Lipót császár felesége, Eleonóra császárné tette: a drágakövekkel díszített Rosa Mystica keret mellett adományozott a pócsi Szűzanya tiszteletére egy díszes ünnepi ruhát, amely a mai napig használatban van, valamint egy drágakövekből készült rózsával és aranyból öntött koronákkal is megajándékozta a kegyképet. Az uralkodónó példáját később számtalan magas rangú személy követte, akik gyöngyökkel kirakott koronát, a kegykép zománcból készült másával díszített monstranciákat, ezüsből készült lámpákat, gyertyatartókat és keresztet ajánlottak fel. Az ezüstadományokból 1729-ben egy oltár és egy antependium (oltárt takaró burkolat) készült, amely azonban a dómban 1945-ben bekövetkezett tűzvész során a lángok martalékává vált. A neves személyek mellett Bécs városának tanácsa is tett alapítványokat a csodatevő pócsi kegykép tiszteletére: 1747-ben egy 7251 gulden értékű nagy ezüst csillár, majd hat ezüst gyertyatartó készült 1988 gulden értékben. A tanács elrendelte továbbá, hogy a kegyképnél mindennap ünnepélyes nagymiséét végezzenek, ami II. József tiltórendeletéig meg is történt. Míg a nagyobb, értékes ajándékokat a dóm kincstárában őrizték, a kisebb adományok, gyöngyök, drágakövek és különböző ékszerek magára a kegyképre voltak felfüggesztve, ahogy ezt az ikon fatáblájáról 1961-ben készült röntgenfelvétel is bizonyítja. A csodás imameghallgatások történeteit megőrző források szerint az ékszerek mellett elhelyeztek a kegyképen ezüsből vagy viaszból készült figurákat formázó offereket (fogadalmi tárgyak), de igen kedvelt volt a hátatáblák felajánlása is, amelyek egészen a dóm mennyezetéig borították az ikon melletti falakat.

A kegyképet díszítő drágakövek és ékszerek egy része azonban a 20. század elején, a dóm történetének addigi legnagyobb rablása során eltűnt: 1903. március 18-áról 19-ére virradó éjszaka egy ismeretlen tettes betört a dómba, és ellopta a kegyképen lévő ékszereket az ikon aranyból készült koronáival együtt. Az esetről már másnap, március 19-én rövid cikkben számolt be a *Wiener Zeitung* című bécsi lap mellékleteként megjelenő *Wiener Abendpost*, illetve a szintén Bécsben kiadott *Das Vaterland* című napilap is. Március 20-án újabb, sokkal részletesebb tudósítások tájékoztatták az olvasókat a kegykép kirablásáról a *Neues Wiener Tagblatt*, *Neues Wiener Journal* és a *Reichspost* című bécsi újságok hasábjain, de beszámolt a rablásról az Olmützben kiadott *Mährisches Tagblatt* is. Bár a Stephansdomban már korábban is történt betörés, a lapokban a nagy ékszerrablásként emlegetett eset volt az addigi legnagyobb értékű lopás, hiszen az eltulajdonított ékszerek és drágakövek felbecsülhetetlen eszmei értékkel bírtak, valódi értékük pedig 20 000 koronára volt becsülhető (ma nagyjából 37 millió forint). Mivel eszmei értékű a dóm minden termét hat templomszolga nézte át, ami március 18-án is megtörtént, a rablónak este kellett besurrannia, és az épület átvizsgálása idején elrejtőznie, miután a dómban sehol

sem találtak betörése utaló nyomokat. Nemcsak az épületet zárták be éjszakára, hanem magát a kegyképet is elzárták: a leírások szerint az ikon kerete fölött jobbra és balra „oldalsó könyvtok” volt felszerelve, ebbe pedig egy vaslemez lehetett behelyezni, ami teljesen elzárta az ikont. A lemez leeresztése után ezt még lakatokkal erősítették meg, így védve a kegyképet a rajta lévő kincsekkel együtt. A domban elrejtőzött tettesnek előbb fel kellett másznia valahogy a kegyképhez, amihez a főoltár mellé állított, a templom kandelábereinek meggyújtásához szükséges létrát használta (és ezt később vissza is tette a helyére), amiből a híradások szerzői arra következtetnek, hogy az illető jó helyismerettel rendelkezett. A létra 25 fokából a 21. letört, valószínűleg nem bírta el a betörő súlyát. A tettes előbb a főoltárra mászott fel, majd onnan tovább a tabernákulumra, hogy elérje az ikont. Az elkövető a kép tokjának jobb oldali zárját egyes híradások szerint tolvajkulccsal nyitotta ki, ám a másik oldalon ez már nem sikerült. Más források szerint a megszokott szerszámok mellett egy fadarabot is magával vitt, és ezzel feszítette fel a képet elzáró vaslemez a jobb oldalon, majd kézzel benyúlva minden olyan értéket összeszedett, amit csak elért. Az ikont a vaslemez alatt egy vastag üveglap is védte, amit az elkövető a kezével tört be, melynek során megsebesült – erre utalt a fehér oltárterítőn lévő 10-12 nagy vércsepp. A Mährisches Tagblatt szerint a későbbi nyomozás során a rendőrség arra hívta fel a figyelmet, hogy a rablónak nemcsak a kezén, hanem az arcán, az orrán és a száján is sebek lehetnek, amely sérülések a létra fokának eltörésekor, illetve az üveglap összetörése során keletkezhetnek.

Az eredeti pócsi kegyképet minden cikk Eleonóra császárné fogadalmi adományaként említi, a Neues Wiener Journal azonban azt írja az ikonról, hogy „*annak a híres képnek a másolata, amely a szent pócsi Máriát ábrázolja*”. A képre a leírások szerint szegekkel rögzítették a hívők adományait. Az ikonról eltulajdonított értékeket két újság, a Neues Wiener Journal és a Neues Wiener Tagblatt közli 29 tételre osztva, részletes leírással és a becsült értékükkel együtt. Az elrabolt tárgyak között voltak különböző különálló drágakövek (smaragd, topáz, zafír, ametiszt, gyémánt), illetve ezekkel díszített kereszték, nyakék, fülbevalók, rozetta és brosz. A betörő elvitt több igazgyöngyökből áll gyöngysort, egy arany óraláncot és egy aranyból készült amulettet, amelynek a belsejében haj volt. Az elrabolt ajándékok között szerepel még a két, gyöngyökkel díszített, 800 korona értékű aranyozott ezüst dicsfény, valamint egy nagyobb és egy kisebb aranyozott ezüst korona 1300 korona értékben, amelyek a kegyképen lévő Szűzanya és gyermek Jézus alakjának fejét díszítették. A híradások a lista végén kiemelik, hogy ezen értékek közül sok antik darab volt.

A dóm kapuit a rablás estjén kilenc órakor zárták be, és másnap reggel hat óra előtt nyi-

tották ki, mivel már hat órakor kezdődött az első szentmise. Az óriáskapu ebben az időpontban még zárva volt, a betörőnek így az oldalkapuk egyikét kellett menekülésre használnia, mégpedig abban az időintervallumban, amíg a templombelső még nem volt megvilágítva.

Egy templomszolga fedezte fel a betörést, amikor röviddel a reggeli szentmise előtt a kirabolt kegykép közelében világosságot gyújtott. A betörő valószínűleg kapkodva „dolgozott,” mert letörte az ikon két oldalán lévő angyalfigurák fejét, ezeket később az oltár alatt találták meg. A gazdagon díszített kegykép tartóját biztosító zár, valamint a jobb oldali vaslemez fel voltak feszítve és kissé kifelé hajlítva úgy, hogy egy annyira vékony rés keletkezett, amelyen keresztül csak igen nagy erőfeszítéssel lehetett kézzel benyúlni a tartó belsejébe. A felfeszített zár oldalán a kegyképre függesztett drágakövek és ékszerek eltűntek, az ikon bal oldalán található tárgyakat az elkövető már nem tudta elérni. Mivel a képet díszítő ajándékokból sok megmaradt, ennek következtében az ellopott tárgyak értéke „csak” 20 000 korona volt.

A tudósítások szerint a belvárosi rendőrséget március 19-én reggel 7 órakor értesítették az esetről, és azonnal megkezdődött az átfogó vizsgálat. A Neues Wiener Journal arról írt, hogy egy a domban dolgozó személy március 19-én reggel egy fiatal, szőke férfit látott sietősen kilépni az épületből. A férfi viselkedése feltűnést keltett, mivel nagyon elővigyázatos volt, többször körül is tekintett maga körül. A rendőrség ebbe az irányba indult el. Néhány lap arról számolt be, hogy a hatóságok először a templomi betörésekről híres Franz Werdaut gyanúsították, ám ő ebben az időpontban éppen többéves börtönbüntetését töltötte Görzben.

A nyomozás 1903 júniusában zárult le végül: az Illustriertes Wiener Extrablatt című bécsi napilap június 11-i számában adott hírt arról, hogy a nagyváradi orsolyita kolostor kirablása során elfogott Franz Dufek, akit a rendőrség nemzetközi csalóként ismert, több, Bécsben véghezvitt templomi rablás közt elismerte, hogy ő követte el a Stephansdom kegyképének kifosztását is. Az ellopott tárgyak hollétérol az újság nem közölt információkat.

Az 1903. március 18-án elkövetett nagy ékszerrablás után az eredeti pócsi kegyképet biztonsági okokból csak a legnagyobb ünnepeken helyezték ki a dóm főoltárára, az egyházi év többi napján egy másolat előtt imádkozhattak a pócsi könnyező Szűzanya tisztelői.

A második világháború pusztítása nyomán leégett dóm felújítását követően, 1945-ben a kegyképet a Stephansdom főbejáratához közel, a jobb oldali gótikus baldachin alatt helyezték el, itt látható ma is.

